

K O N I N K L I J K E N E D E R L A N D S E
A K A D E M I E V A N W E T E N S C H A P P E N

**JAARVERSLAG 2009
DIEREXPERIMENTENCOMMISSIE
VAN DE
KONINKLIJKE NEDERLANDSE AKADEMIE
VAN
WETENSCHAPPEN**

Amsterdam, april 2010

Versie:

ALGEMEEN

Sinds 1990 kent de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen (KNAW) een Dierexperimentencommissie (DEC).

De KNAW DEC richt zich primair op de wettelijk voorgeschreven ethische toetsing van dierproeven. Dit houdt in: een afweging van de mate van ongerief van elk proefdier tegen het wetenschappelijk en maatschappelijk belang en de haalbaarheid van het voorgenomen onderzoek.

Toetsing van de wetenschappelijke kwaliteit van het onderzoek waar een aan de commissie voorgelegd onderzoeksplan onderdeel van uitmaakt behoort in eerste instantie niet tot de taken van de DEC. Toch is een indruk hiervan noodzakelijk om tot een goede afweging te kunnen komen. Daarom dienen dierproeven, die ter toetsing worden voorgelegd aan de DEC, van te voren op hun wetenschappelijk kwaliteit te zijn getoetst. Dit gebeurt door de werkgroep leider van de betreffende werkgroep of de directeur van het betreffende (KNAW-)instituut. De DEC vergewist zich er te allen tijde van dat deze wetenschappelijke toetsing heeft plaatsgevonden. Zo niet, dan wordt het protocol niet in behandeling genomen.

Conform de wet- en regelgeving wordt er binnen de KNAW alleen dierexperimenteel onderzoek uitgevoerd nadat er een positief advies is afgegeven door de DEC. De onderzoeksplannen van alle onderzoeksgroepen binnen KNAW-instituten die dierexperimenten uitvoeren in de zin van de wet, het Nederlands Instituut voor Neurowetenschappen (NIN), het Hubrecht Instituut voor Ontwikkelingsbiologie en Stamcelonderzoek (HI) en het Nederlands Instituut voor Ecologisch Onderzoek (NIOO: Centrum voor Terrestrische Ecologie (NIOO-CTE), Centrum voor Limnologie (NIOO-CL) en Centrum voor Estuariene en Mariene Ecologie onderzoek (NIOO-CEME) worden door de KNAW-DEC van een advies voorzien. Daarnaast wordt er advies uitgebracht over de onderzoeksplannen van een aantal andere vergunninghouders: [REDACTED]

Het Centrum voor Estuariene en Mariene Ecologie onderzoek (KNAW-NIOO-CEME) en [REDACTED] hebben in 2009 geen onderzoeksplannen aan de DEC voorgelegd..

DE PROCEDURE

Een aanmeldingsformulier met een voorgenomen dierproef wordt bij de proefdierdeskundigen (ex art 14 Wod) ingeleverd. Eén van de proefdierdeskundigen is tevens secretaris van de DEC. De proefdierdeskundigen bespreken de aanvraag met de onderzoeker en geven advies waar nodig. Bovendien controleren zij of aan additionele voorwaarden (fokvergunningen, huisvesting volgens COGEM-inschalingen, LNV biotechnologie-vergunningen, vergunningen/ontheffingen in het geval van dieren in/uit het wild) is of nog moet worden voldaan. Alleen op deze wijze door de proefdierdeskundigen behandelde aanmeldingen worden in de vergaderingen van de DEC besproken.

DE KLEINE COMMISSIE

Conform het huishoudelijk reglement kunnen bepaalde experimenten buiten de reguliere DEC vergaderingen afgehandeld worden. Het betreft experimenten met gering ongerief voor de dieren (met uitzondering van primaten), experimenten met matig ongerief die bij herhaling volgens een vast protocol worden uitgevoerd en die eerder door de voltallige DEC van een positief advies zijn voorzien, dan wel amendementen op lopende onderzoeksplannen, waarbij niet sprake is van een verandering in het ongerief of verandering in de vraagstelling. Dergelijke onderzoeksplannen en amendementen kunnen in een kleiner comité, met de proefdierdeskundigen als adviseurs, van een advies worden voorzien. De samenstelling van deze kleine commissie kan wisselen.. In het afgelopen jaar zijn alleen amendementen waarin een verlenging van de looptijd van het oorspronkelijke advies werd aangevraagd op deze wijze

door een kleine commissie afgehandeld. Alle overige amendementen en alle onderzoeksplannen zijn besproken in de reguliere DEC vergaderingen of in schriftelijke spoedrondes waarbij alle leden van de DEC hun inbreng hadden.

Alle adviezen worden na instemming door de vergunninghouder door het DEC-secretariaat aan de indieners toegezonden.

Naast de ethische toetsing van voorgenomen dierexperimenteel onderzoek houdt de DEC zich ook in een algemener kader actief bezig met zaken rond proefdieren en dierproeven binnen en buiten de KNAW. In grote lijnen worden de nieuwbouw/verbouwplannen, werkwijzen etc. besproken. De DEC vergadert elk jaar op verschillende locaties om zich ook ter plaatse op de hoogte te stellen van zaken rond proefdieren en dierproeven. De DEC is lid van de NV-DEC. Verschillende leden participeren actief in de activiteiten van deze vereniging. [REDACTED] DEC KNAW [REDACTED] NV-DEC.

De DEC nodigt regelmatig werkgroepeliders van de verschillende instituten/vergunninghouders uit om het onderzoek van hun werkgroep toe te komen lichten en de verschillende bij de DEC aangemelde onderzoeksplannen in het wat bredere kader van de onderzoekslijn van de groep/instituut te plaatsen. Vergunninghouder van de KNAW is via de uitgebrachte adviezen bekend met de voorgenomen dierproeven maar wordt ook tijdens regulier overleg met proefdierdeskundigen en tenminste 2x per jaar met de voorzitter van de DEC op de hoogte gehouden van ontwikkelingen, activiteiten en standpunten van de DEC. Minimaal 1x per jaar woont de vergunninghouder een gedeelte van een DEC vergadering bij.

Binnen de KNAW valt een gedeelte van het onderzoek waarbij dieren betrokken zijn buiten de kaders van de Wet op de dierproeven. Formeel is hiervoor geen advies van een Dierexperimentencommissie nodig. Voorbeelden hiervan zijn het maken van transgene zebrafissen en het vervolgens doen van onderzoek aan de embryo's van deze dieren (waarbij geen sprake is van een aangetast fenotype).

SAMENSTELLING VAN DE COMMISSIE

- Lid 1 voorzitter, geen arbeidsverhouding; niet betrokken bij dierproeven
- Lid 2 dierproeven, vertegenwoordiger NIN
- Lid 3 alternatieven, dierproeven, vertegenwoordiger NIOO
- Lid 4 dierproeven, vertegenwoordiger NIN
- Lid 5 dierproeven, vertegenwoordiger HI
- Lid 6 ethiek, geen arbeidsverhouding, niet betrokken bij dierproeven
- Lid 7 proefdieren en hun bescherming, alternatieven, ethiek, geen arbeidsverhouding
- Lid 8 proefdieren en hun bescherming NIN

ambtelijk secretaris

secretaris/proefdierdeskundigen

De leden vanuit de instituten zijn bij de totstandkoming van adviezen over onderzoeksplannen vanuit hun instituut slechts als adviseur bij de werkzaamheden van de commissie betrokken.

4. AANTAL VERGADERINGEN

In 2009 vergaderde de Commissie 11 keer plenair. Via een kleine commissie zijn schriftelijk 12 reacties naar aanleiding van door de voltallige commissie uitgebrachte adviezen beoordeeld.

De voltallige commissie heeft over 3 onderzoeksplannen via een schriftelijke spoedronde een advies uitgebracht.

5. OVERZICHT IN BEHANDELING GENOMEN ONDERZOEKSPLANNEN 2009

(zie bijgaand overzicht)

6. PROBLEMEN / KNELPUNTEN

De DEC van de KNAW behandelt relatief veel onderzoeksplannen die betrekking hebben op onderzoek met dieren in het wild.

Formeel vallen experimenten waarbij geen sprake is van invasieve handelingen of het toepassen van anesthesie (maar wel sprake is van een (vaak aanzienlijk) risico op ongerief) met dieren in hun biotoop buiten de op dit moment geldende handhavingskaders van de Wod. Dit betekent dat formeel voor dit type experimenten geen DEC-advies nodig is. In het afgelopen jaar hebben desondanks vergunninghouders een aantal keren dit soort experimenten middels een onderzoeksplan ter advisering aan de DEC voorgelegd. Deze adviesrondes zijn niet opgenomen in het overzicht in de bijlage.

De commissie is van mening dat voor alle experimenten in het wild met een risico op ongerief bij de betrokken dieren een ethische afweging gepast zou zijn.

DEC-KNAW: Overzicht in behandeling genomen onderzoeksplannen in 2009

Vergunninghouder: Koninklijke Nederlandse Academie van Wetenschappen (KNAW)

Organisatorische werkeenheid: KNAW Nederlands Instituut voor Ecologie (afdeling CL)

Onderzoeksplan	Doel	Resultaat eerste bespreking	Vragen	Eindresultaat tweede of verdere bespreking	Voorwaarden	Opmerkingen	looptijd
1 01	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			3,21	1x	1 jaar
2 02	37 andere wetenschappelijke vraag	aanhouden	5x	positief advies			1 jaar
3 03	37 andere wetenschappelijke vraag	aanhouden	3x	Ingetrokken			
4 04	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies				1x	1 jaar

Organisatorische werkeenheid: KNAW Nederlands Instituut voor Ecologie (afdeling CTE)

Onderzoeksplan	Doel	Resultaat eerste bespreking	Vragen	Eindresultaat tweede of verdere bespreking	Voorwaarden	Opmerkingen	looptijd
1 01	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			10		1 jaar
2 02	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies				2x	3 maanden
3 03	37 andere wetenschappelijke vraag	aanhouden	7x	positief advies	15	1x	1 jaar
4 04	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			8, 19		20 maanden
5 05	37 andere wetenschappelijke vraag	aanhouden	2x	positief advies	18		1 jaar
6 06	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies				1x	2 jaar
7 07	37 andere wetenschappelijke vraag	aanhouden (2x)	2x	positief advies			1 jaar
8 08	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies					1 jaar

Organisatorische werkeenheid: KNAW Nederlands Instituut voor Ecologie (CEME)

In 2009 geen onderzoeksplannen aan de commissie voorgelegd.

Amsterdam, april 2010

Versie:

Organisatorische werkeenheid: KNAW Hubrecht Instituut

Onderzoeksplan		Doel	Resultaat eerste bespreking	Vragen	Eindresultaat tweede of verdere bespreking	Voorwaarden	Opmerkingen	looptijd
1	1901	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			6, 10, 21		2 jaar
2	0801	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			21, 7	1x	1 jaar
3	0601	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies					1 jaar
4	0201	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies				1x	1 jaar
5	1001	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			4	2x	2 jaar
6	1002	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			6, 15, 15, 3		1 jaar
7	1003	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			6		1 jaar
8	0802	37 andere wetenschappelijke vraag	aanhouden	7x	positief advies		1x	1 jaar
9	0701	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			24		2 jaar
10	1004	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies					1 jaar
11	1005	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			3, 21	1x	1 jaar
12	1006	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			7, 7		1 jaar
13	1007	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			6, 15, 21		1 jaar
14	1008	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies					2 jaar
15	Oefen	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			3, 19, 1	3x	2 jaar
16	0803	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			3, 15, 6, 11,13	2x	1jaar
17	0804	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			3, 3,13,11	1x	1 jaar
18	0805	37 andere wetenschappelijke vraag	aanhouden	6x	positief advies			2 jaar
19	0806	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies				1x	2 jaar
20	1009	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies				1x	1,5 jaar
21	1010	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies					5 jaar
22	2201	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			5,3	2x	2 jaar
23	1011	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies					2 jaar
24	1012	37 andere wetenschappelijke vraag	aanhouden	2x	positief advies			1,5jaar
25	1013	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies				1x	2 jaar
26	1014	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies					2 jaar
27	1015	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies				1x	2 jaar
28	0602	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies					1 jaar
29	1016	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies					2 jaar
30	1017	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			3	1x	2 jaar
31	1018	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			15,3	2x	1 jaar
32	1019	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies					2 jaar

33	0702	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			15,3		5 jaar
34	1020	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies				2x	4 jaar
35	1021	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies				1x	3jaar
36	0401	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			10, 23, 3		2 jaar
37	0402	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			3		2 jaar
38	0101	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies					2 jaar
39	1022	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			22, 6		3 jaar
40	1023	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies				1x	2 jaar
41	1024	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies					3 jaar

Organisatorische werkeenheid: KNAW Nederlands Instituut voor Neurowetenschappen

Onderzoeksplan		Doel	Resultaat eerste bespreking	Vragen	Eindresultaat tweede of verdere bespreking	Voorwaarden	Opmerkingen	looptijd
1	01	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			6, 11, 20		1 jaar
2	02	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			6, 7		1 jaar
3	03	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies				3x	1 jaar
4	04	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies				3x	1 jaar
5	05	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			15, 10, 6		16 maanden
6	06	37 andere wetenschappelijke vraag	aanhouden	7x	positief advies	1, 6, 15	2x	3 jaar
7	07	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			22, 7, 3, 3, 23		1 jaar
8	08	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			20, 4, 23		4 jaar
9	09	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies					22 maanden
10	10	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			7, 7		1 jaar
11	11	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies					1 jaar
12	12	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			1, 6		1 jaar
13	13	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			7, 15		5 jaar
14	14	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies				1x	1 jaar
15	15	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies				2x	1 jaar
16	16	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			6		1 jaar
17	17	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies				2x	1 jaar
18	18	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			4, 6		1 jaar
19	19	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			6, 7		1 jaar
20	20	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			15, 15		1 jaar
21	21	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies					3 jaar
22	22	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			21, 6, 19	1x	1 jaar

23	23	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			21,6		1 jaar
24	24	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies					2 jaar
25	25	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies					1 jaar
26	26	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies				1x	2 jaar
27	27	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			10, 21	2x	1 jaar
28	28	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies				2x	1 jaar
29	29	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			4, 15		1 jaar
30	30	37 andere wetenschappelijke vraag	aanhouden	8x	positief advies	6, 18		1 jaar
31	31	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			1	2x	4 jaar
32	32	37 andere wetenschappelijke vraag	aanhouden		positief advies	1, 6		3 jaar
33	33	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			21, 6, 3, 1	1x	2 jaar
34	34	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			1		4 jaar
35	35	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			1,7		1jaar
36	36	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies				1x	4 jaar
37	37	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies					3 jaar
38	38	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			3, 4	1x	2 jaar
39	39	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies				1x	1 jaar
40	40	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			20		1 jaar
41	41	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies				1x	1 jaar
42	42	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			15, 3, 23		1 jaar
43	43	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies					1 jaar
44	44	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			10,6		1 jaar
45	45	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies					2 jaar
46	46	37 andere wetenschappelijke vraag	aanhouden	3x	positief advies			1,08 jaar
47	47	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies					1 jaar
48	48	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies					1,08 jaar
49	49	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			7, 1, 3		1 jaar
50	50	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			11		1,2 jaar
51	51	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			9, 15		2 jaar
52	52	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			6, 15,6		3 jaar
53	53	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			21,2		1 jaar
54	54	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			13	1x	1 jaar
55	55	37 andere wetenschappelijke vraag	aanhouden	5x	positief advies			2 jaar
56	56	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			1, 15, 3, 5, 7		1 jaar
57	57	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			6		1 jaar

58	58	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			15, 15, 7, 3 21, 3		1 jaar
59	59	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies				1x	3 jaar
60	60	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			15, 3, 11, 3		1 jaar
61	61	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			11	1x	1 jaar
62	62	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			15, 3	1x	2 jaar
63	63	37 andere wetenschappelijke vraag	aanhouden	4x	positief advies			1 jaar
64	64	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			3		1 jaar
65	65	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			12, 15, 5		2 jaar
66	66	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies				1x	1 jaar
67	67	37 andere wetenschappelijke vraag	aanhouden	2x	Loopt nog op 31 dec 2009			
68	68	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies				1x	2 jaar

Verklaring codes voorwaarden

1. Rapportage
2. Analgesie/anesthesie
3. Ongerief
4. Monitoring dieren
5. Humane eindpunten
6. Aantal dieren
7. Experimentele handelingen
8. Alternatieven

9. Teststof
10. Doel onderzoek
11. Huisvesting/Verrijking
- 12 Modelkeuze
13. Wetenschappelijke beoordeling
14. Deskundigheid
15. Proefopzet
16. Regelgeving/Code of Practice

17. Looptijd advies
18. Meekijken/Rapportage PDK
19. Euthanasie
20. Fokschema/Overschot
21. Overwegingen
22. Meetparameters
- 23 Belang
24. Vergunning Biotechnologie

Onderzoeksplan		Doel	Resultaat eerste bespreking	Vragen	Eindresultaat tweede of verdere bespreking	Voorwaarden	Opmerkingen	looptijd
1	01	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			10,23,7,15	2x	1 jaar
2	02	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies					1 jaar
3	03	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			15, 3		7 jaar

Onderzoeksplan		Doel	Resultaat eerste bespreking	Vragen	Eindresultaat tweede of verdere bespreking	Voorwaarden	Opmerkingen	looptijd
1	01	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies				2x	1 jaar

Onderzoeksplan		Doel	Resultaat eerste bespreking	Vragen	Eindresultaat tweede of verdere bespreking	Voorwaarden	Opmerkingen	looptijd
1		37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			7,3	2x	2 jaar

Onderzoeksplan		Doel	Resultaat eerste bespreking	Vragen	Eindresultaat tweede of verdere bespreking	Voorwaarden	Opmerkingen	looptijd
1	01	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			6, 21	2x	2 jaar

In 2009 geen onderzoeksplannen aan de commissie voorgelegd.								
---	--	--	--	--	--	--	--	--

1. Rapportage
2. Analgesie/anesthesie
3. Ongerief
4. Monitoring dieren
5. Humane eindpunten
6. Aantal dieren
7. Experimentele handelingen
8. Alternatieven

Verklaring codes voorwaarden

9. Teststof
10. Doel onderzoek
11. Huisvesting/Verrijking
12. Modelkeuze
13. Wetenschappelijke beoordeling
14. Deskundigheid
15. Proefopzet
16. Regelgeving/Code of Practice

17. Looptijd advies
18. Meekijken/Rapportage PDK
19. Euthanasie
20. Fokschema/Overschot
21. Overwegingen
22. Meetparameters
23. Belang
24. Vergunning Biotechnologie